

Tussen WIJ en IK

In den beginne was er mijn achternaam, mijn stam, mijn geloof, mijn geboorteland, Afrika, de wereld en het universum. Ze wachtten op mij. Eenmaal gearriveerd, kreeg ik een voornaam. Dit is mijn versie van mijn scheppingsverhaal.

Mijn voornaam Babah verwijst naar mij als individu en mijn achternaam Tarawally, of in het Frans Traore vertegenwoordigt mij als onderdeel van de collectieve bundel van mijn stamboom. Dus ik ben eerst mijn achternaam, dan komt mijn voornaam. Ik ben geplukt uit de Mandingo stam, geboren in Sierra Leone en gedoopt tot de Islam. Ik ben nu zoveel meer. Wat kan ik nog meer zijn? En wat kan ik niet meer zijn?

Ik kwam ter wereld in juni, midden in de nacht toen alle mensen in mijn stad in diepe slaap waren. Zo wilde mijn moeder het graag. Ik moest onaangekondigd verschijnen. Ze had haar zwangerschap verdoezeld door het dragen van wijde kleren. Ze geloofde dat sommige ogen vervloeking zijn op het ongeboren kind. Er heerste twijfel bij mijn moeder of ik wel zou komen, aangezien ze een jaar eerder een miskraam had gehad van een zes maanden oude foetus. Mijn moeder was ervan overtuigd dat de ziel van mijn overleden broer of zus rondzwierf in haar lichaam. Het was afwachten of de ziel van de overleden foetus zich samen met mijn ziel wilde voegen om de wereld buiten de baarmoeder te verkennen. De ochtend na mijn geboorte droomde mijn moeder dat ze bevallen was van een tweeling. Haar gevoel en overtuiging over een tweede ziel werd bevestigd. Ik droeg volgens haar niet één maar twee zielen. De tweede ziel was de reden waarom mijn vader mij Babah noemde.

Mijn voornaam is niet zomaar uit een namenboek getrokken. Ik ben vernoemd naar mijn opa, de vader van mijn vader. Om zijn vader te herdenken en herinneren moest mijn vader mij Babah noemen, wat in Mandingo *vader* betekent; zijn vader. Voor mijn vader ben ik zijn zoon, en tegelijkertijd de levende incarnatie van zijn overleden vader. Mijn vader geloofde er heilig in dat ik de verbinding was tussen hem en zijn vader. Dit markeerde tevens de relatie die tussen ons was ontstaan. Van al zijn kinderen was ik de enige die de confrontatie met hem aanging. Ik durfde hem te zeggen wat ik dacht en voelde en durfde tegen hem in te gaan en te zeggen wat ik van hem vond. De omgekeerde wereld die hij accepteerde omdat ik twee zielen droeg, waarvan één de incarnatie was van zijn overleden vader.

Mijn voornaam is slechts sier, een mooie strik rond een belangrijkere inhoud, mijn achternaam. Volgens mijn Afrikaanse traditie verwijst mijn achternaam naar WIJ, het tegenovergestelde van IK; niet ZIJ als in het Westen. De Afrikaanse filosofie Ubuntu benadrukt het belang van het collectief: 'Ik ben omdat jij bent.' De IK die naar mijn voornaam verwijst is te vergelijken met een paard die een kar trekt. De IK in dienst van het WIJ. Zonder de kar is de trekker net als een paard zonder staart; een paard dat niet in staat is om lastige vliegen weg te slaan. Maar tegelijkertijd is de kar zonder paard minder goed af dan het paard zonder kar. Beiden houden elkaar in het gareel.

Voor mij bestond er dus altijd een WIJ boven mijn IK. Misschien is dat de reden van mijn sterrenbeeld; tweeling. Is het mogelijk dat een lichaam twee of meer zielen met zich meedraagt? Heb ik me vaak afgevraagd. Als het antwoord hier ja op is, hoe zit het met het overlijden van mijn lichaam? Vertrekken de twee zielen hand in hand? Deze vragen hielden mij als kind vaak bezig. Als volwassen man weet ik inmiddels waarom ik bomvol conflicten en tegenstrijdigheden zit. Als ik twee zielen draag dan is er altijd een verstorende factor aanwezig.

De rol van mijn moeder in mijn opvoeding is vergelijkbaar met die van een herder. Zij gaf me sturing en herinnerde me keer op keer wanneer ik afdwaalde en het verkeerde pad op ging. Ze wist vanaf mijn geboorte dat mijn meereizende ziel continu in conflict met mij was. Grote driftbuien als kleine peuter waren de eerste kenmerken. Ik huilde als kind niet zoals gewoon is een paar minuten, maar kon dit gerust een halve of hele dag volhouden. Volgens mijn moeder ging het veel beter met mij toen ze het advies opvolgde van een medicijnman die aangaf mijn andere ziel te kalmeren. Welk kalmeringsmiddel de medicijnman heeft toegepast is mij niet bekend. Ik weet wel dat er een paar schapen zijn geofferd en mijn moeder een maand moest vasten.

Mijn moeder en ik waren net vrienden. Ze waarschuwde me voor de buien van mijn vader en zei me wanneer het moment rijp was om mijn vader om een gunst te vragen. Het was altijd raak wanneer ik haar advies opvolgde.

Ze trouwde met mijn vader op haar zestiende. Te jong om moeder genoemd te worden. Mijn broers, zussen en ik noemden haar Nkoro Muso, wat *grote zus* betekent. Af en toe kon ik niet geloven dat zij de vrouw was die mij negen maanden in haar buik droeg, zindelijk heeft gemaakt en me leerde lopen.

Ik zie haar zo voor me in haar wijde batikken gewaad en haar hoofd bedekt met een hoofdtooi, torenhoog als een kathedraal. Haar prachtige kleren verbloemen haar treurige leven. Een leven vervuld van oorlog, verlies en verdriet. Ze moest zonder kostwinnaar uit armoede en oorlog kruipen. Mijn vader die haar onderhield was een jaar eerder bezweken.

Tijdens de oorlog waren we van elkaar gescheiden. We zagen elkaar zeven jaar lang niet. Ze werd vergezeld door mijn twee neven die net geboren waren voor mijn vertrek naar Europa. In mijn verbeelding gaf de straling van de zon haar geoliede lichaam een glinsterende gloed. Het gladde en mooie gezicht van mijn herinnering, draagt nu de groeven en kuilen van haar droevige bestaan. Er is niets meer van onze vriendschap over. Wat ik jammer vind.

Toen mijn ogen de hare zochten tijdens onze eerste hereniging, sloeg ze snel haar blik neer. Hiermee toonde ze mij hetzelfde respect als ze had voor de man die haar op zestienjarige leeftijd had getrouwd; mijn vader. Ik had verwacht dat ze na de dood van mijn vader de ketting van haar huwelijksgevangenschap los zou hebben gemaakt om de wereld met opgeheven hoofd tegemoet te treden. Helaas, de veertig jaar met mijn vader hadden haar geleerd dienstbaar te zijn en de wereld te bekijken vanuit zijn perspectief. En nu stond ik tegenover haar, een fotokopie van mijn vader.

Ik lijk op mijn vader. Niet alleen qua uiterlijk maar ook delen we dezelfde karaktereigenschappen als sociaal, koppig, halsstarrig, discipline, toewijding en motivatie. Af en toe mis ik zijn oordeel in mijn keuzes. Wat zou hij ervan vinden dat ik een praktiserend monogaam ben, die slechts twee kinderen ter wereld heeft gebracht, waarvan geen zoon? Wat zou hij ervan vinden dat ik een vriendin heb en niet getrouwd ben? Wat zou hij van mij vinden dat ik schrijfster ben geworden en niet mijn keuze voor een dokter-studie heb opgevolgd? Wat vindt hij ervan dat ik niet vijf keer per dag tot Allah bidt? Zou hij zich in zijn graf omdraaien als hij weet dat ik zijn verwachtingen heb gedwarsboomd?

Mijn vader had een doel voor mij. Na mijn vijfde levensjaar, toen ik de meest bedreigende levensfase had overleefd, nam hij het roer van de opvoeding van mijn moeder over. Hij ging mij voorbereiden op de mannenwereld. Mijn zachte en liefdevolle moeder moest plaatsmaken voor de man die de taal van deze 'echte' wereld kende. Hij stuurde mij naar een Madrasa om de Koran te leren. Als ik niet op de Koranschool was, zat ik naast hem in de winkel waar hij houten planken verkocht. Ik

zag hem als de almachtige vader en probeerde zijn lach, houding en manier van lopen en praten eigen te maken. Ik wilde alles doen om een driedimensionale kopie van hem te worden. Op zevenjarige leeftijd stuurde hij mij naar een Engelse school. Hij wilde graag dat ik in de voetsporen zou treden van de plaatselijke dokter die de dood kon uitstellen.

Terwijl mijn drie zussen in de voetsporen van mijn moeder traden, werden mijn broers en ik door onze vader als kleine dictators boven hen verheven. We werden als nieuwe prinses gekroond. Wij waren het fort ter bescherming van onze zussen. Mijn vader wilde niet dat hen hetzelfde zou overkomen als de twee dochters van de plaatselijke dokter. Ze waren zestien en achttien jaar oud.

Dokter Jabbie kwam uit een andere streek, in het zuiden van het land. Hij had zijn opleiding genoten in het Westen. In zijn woonkamer stond een gigantische kast met allemaal Engelse studieboeken. De dokter sprak de taal van onze streek met een zwaar Engels accent. Hij was een eenling; zijn werk was zijn familie, hij dronk hete koffie onder de hete zon en liet zijn dochters los als dronken koeien in een open wei. Volgens mijn vader ging de dokter niet naar Engeland om zich te verwonderen, hij ging daar om te verdwalen. Hij doelde erop dat de dokter een verloren zoon was geworden.

In de avond verzamelden zich jonge mannen rond het erf van de dokter, alsof ze voor een medische behandeling kwamen. Iedereen, behalve dokter Jabbie, wist dat de jonge mannen kwamen voor zijn dochters. Mijn vader had de dokter als enige gewaarschuwd; "Behandel je dochters als juwelen die je diep onder de grond verbergt tegen rovers." De dokter sloeg zijn advies in de wind en had een ander idee over opvoeding. Hij vond dat een strenge opvoeding averechts werkte. 'Mensen ontwikkelen zich het beste als ze niet gevangen zitten in hun geest', zei de dokter tegen mijn vader. Mijn vader antwoordde hem dat de geest niets anders is dan een plant in de aarde, die sterft zonder zon, water, lucht en goede zorg.

Het nieuws kwam als een bom uit de lucht vallen. De twee dochters van de dokter waren tegelijkertijd zwanger en werden van school gestuurd. Volgens mijn vader had de dokter een cruciale fout gemaakt door zijn dochters een volstrekt andere opvoeding te geven dan in onze streek te doen gebruikelijk was. In de ogen van mijn vader maakte de dokter zijn dochters tot oefen-bad waar de jonge mannelijke maagden hun eerste duik in namen. Nadat de twee parels van de dokter ongewenst

zwanger raakten, zochten de jonge mannen een nieuwe prooi. Naar aanleiding hiervan besloot mijn vader om zijn huis nog strenger te beveiligen. Onze zussen waren nog niet klaar om te zogen. Ze moesten van mijn vader eerst hun middelbare school afronden waarna een fijne man met smetteloze achternaam bij hem om hun hand zou moeten vragen.

De Afrikaanse bril. Daar ben ik mee opgevoed. Niemand had ooit van me verwacht dat ik mijn Afrikaanse bril zou afzetten. Ik ben alleen niet geboren met deze bril. Deze is gevormd door mijn opvoeding, mijn school, de samenleving en de omgeving. Ik groeide op met de leer dat ik ben gekomen om het WIJ te dienen en te versterken. Mijn volk in onze streek was niet afhankelijk van de overheid of een instantie. We hadden onze eigen economie gecreëerd los van de staat. We hadden allemaal familiehuisjes, vrij van hypotheek, gemaakt van klei en koeienstront. We vingten regenwater op in een ton op het dak, hadden fruitbomen en groenten in onze tuin geplant. Aan de omringende struiken hingen plukjes witte katoen die we spinden tot draad om kleren van te maken. De Centrale Bank waar we geld spaarden, was de matras waarop we sliepen. En we waren niet op de hoogte van het bestaan van Goldman Sachs, Bill Gates of Warren Buffet.

Het gezegde dat het heel dorp vergt om een kind op te voeden, werd op mij toegepast. Ontelbare ooms, tantes, drie moeders, vele broers en zussen, oma's en opa's, mijn vader en vele anderen uit mijn geboortestreek namen de verantwoordelijkheid om over mij te waken. Gedurende mijn opvoeding werd het belang van het collectief met de paplepel ingegoten. In ruil hiervoor kreeg ik de plicht om altijd eerst zorg te dragen voor mijn familie, mijn stamleden, mijn geloofsgemeenschap, mijn geboorteland en Afrika. Zoals mijn oma mij ooit als kind vroeg: "Weet je waarom een slang altijd wordt gedood als hij zich vertoont tussen de mensen? Omdat de slang niet in groepjes wandelt." Mijn oma trachtte mij wijs te maken dat het individu als losse ziel van de gemeenschap is als een slang die zijn einde zoekt wanneer hij zich begeeft in de mensenwereld. Ze prentte in mijn ziel dat het collectief vele malen belangrijker en effectiever is dan het individu.

Toen ik twintig jaar geleden naar Nederland kwam werd ik me pas echt bewust van het bestaan van mijn Afrikaanse perspectief. Ik heb lang gedacht dat ik een werelds perspectief bezat doordat ik ben opgevoed met het idee dat barmhartigheid, saamhorigheid en solidariteit met je medemens de basis vormen voor een perfect

menselijk bestaan. In Nederland werd ik gek genoeg meer dan ooit met mijn eigen perspectief geconfronteerd. Alles ‘zoals het thuis in Sierra Leone niet is’ viel me op. Ik was constant aan het vergelijken. Het tempo van mijn nieuwe land, het haasten van de tijd, de vier seizoenen, het geren en gestress van de mensen, hun eten, hun taal en het bewegen van hun mond als ze tegen je praten, hun geur, hun ongekeerde liefde voor dieren, hun rijtjeshuizen met perfect onderhouden tuintjes en zoveel meer. Bewust en onbewust was ik daardoor veel bezig met wat *thuis* voor mij betekende, wat ik er aangenaam aan vond en wat niet.

Als ik in Sierra Leone was gebleven, was ik ongetwijfeld dokter geworden. En was ik net als mijn vader getrouwd met drie vrouwen, zou ik vele kinderen hebben gehad, zou ik belijdend moslim en een traditionalist zijn die in dienst stond van de maatschappij. Net als mijn vader was ik ongetwijfeld een gelukkig mens geworden die voldoening haalde uit mijn dienstbaarheid voor mijn volk. Nu wonend en werkend in het westen word ik blij als ik een aai over mijn bol krijg van mijn werkgever.

De burgeroorlog in Sierra Leone dwong me om uit mijn land naar Europa te vluchten, waardoor ik terecht kwam in Nederland. Door mijn reis naar Europa vond ik de kortste weg naar mezelf. Ik werd losgerukt uit mijn natuurlijke netwerk van familie, stamleden en vrienden. Ineens stond ik in Nederland als een wees die werd opgenomen door de overheid. Als asielzoeker in Nederland kwam ik eerst in het asielzoekerscentrum in Den Haag, vervolgens werd ik naar Chaam, Drachten en uiteindelijk naar Groningen verplaatst. Ik miste thuis maar tegelijkertijd was ik erg blij dat ik veilig werd opgevangen in Nederland. Om me thuis te mogen voelen in Nederland werd ik flink op de proef gesteld. Ik moest zeven jaar lang wachten op een verblijfsvergunning. De instanties die mijn lot moesten bepalen wisten alleen op papier wie ik was; ik was een nummer en een dossier. Buiten het asielzoekerscentrum was ik een vreemdeling, een paard zonder kar. Overall waar ik kwam zag ik hoe ik met argusogen werd bekeken. In Drachten dreigde de situatie te escaleren. Men was afstandelijk en koud. We waren de eerste asielzoekers en de mensen waren niet gewend met zoveel kleurlingen tegelijk om te gaan. De spanning liep hoog op en de inwoners van Drachten demonstreerden tegen onze komst. Op straat en in het uitgaansleven werden we geweerd en gediscrimineerd. Ondanks het feit dat we uit verschillende landen kwamen, werd op deze wijze meteen een WIJ gecreëerd, want

degenen die ons als vreemdelingen beschouwden zagen zichzelf als ZIJ. Ondanks dit werd ik niet gehinderd om toenadering te zoeken met ZIJ, de Drachtenaars. Ik wist dat geloof en sport verbindt. Ondanks mijn islamitische achtergrond ging ik naar de gereformeerd vrijgemaakte kerk. Ik werd lid van de plaatselijke voetbalvereniging Drachtster Boys en het volleybalteam De Turfstekers. Ik werd hun pareltje en zij mijn anker. Daarna zocht en vond ik een Nederlandse vriendin. Volgens een Afrikaanse wijsheid moet een vreemdeling die in een ander land komt wonen waar iedereen op een voet loopt, zichzelf niet de vraag stellen waarom de mensen dit doen, maar het gebruik overnemen. Dat is precies wat ik deed. Hierdoor kwam ik steeds een stukje dichterbij ZIJ en leerde ze vrij snel kennen. Hun vijandigheid tegen asielzoekers had te maken met angst voor het onbekende. Ze waren bang dat we hun manier van leven zouden veranderen. Hun individuele vrijheid en vredige bestaan stonden op het spel als ze ons zouden toelaten in hun stad.

Ik hoorde uiteindelijk niet helemaal bij de asielzoekers. Ik hoorde niet bij ZIJ. Voor hen was ik anders dan de mensen uit het asielzoekerscentrum. In de kerk waren we ineens allemaal WIJ tegenover God, en ook op het voetbalveld, of wanneer Nederland tegen een ander Europees land speelde.

Volgens ZIJ, begrijpen WIJ, uit de landen van de vreemden, niets van individuele vrijheid, gelijkheid tussen mannen en vrouwen, religieuze vrijheid en mensenrechten. Er werd naar een algemene oplossing gezocht, de asielzoekers zouden moeten integreren. De Hollandse manieren, normen en waarden werden in onze systemen geprent om een kleinere bedreiging te vormen voor onze gastland.

We kregen Nederlandse les en maakten uitjes naar Madurodam, musea en culturele evenementen. We moesten Nederland zo snel mogelijk snappen. Ons werd verteld dat je hier in Nederland niet verantwoordelijk wordt gehouden voor het collectief maar wat je als individu doet. Individuele vrijheid en gelijkheid, ook tussen man en vrouw stonden hoog op het verwachtingslijstje. We moesten ons aanpassen aan de Nederlandse cultuur en de hier geldende normen en waarden. Ik deed mijn best om aan de eisen te voldoen. Terwijl ik bezig was de Nederlandse normen en waarden eigen te maken, struikelde ik over een steen en begon te balanceren. Ik bevond mezelf tussen twee stromingen: in Nederland en waar mijn wortels liggen. In Sierra Leone gaat men uit van de gemeenschap. Algemeen belang en solidariteit staan voorop. In

Sierra Leone was ik dankbaar dat ik niet alleen op de wereld stond. Voor de een kiezen betekende dat ik de ander moest afwijzen. Ik koos daarom om mijn eigen leven in te richten als een keuken met diverse ingrediënten voor diverse maaltijden.

Sommigen op het asielzoekerscentrum maakten andere keuzes. Zoals een vriend uit Angola die met zijn vrouw en kinderen was gevlucht. Hij nam alles over wat hem toegediend werd. Met veel humor vertelde hij me over de wekelijkse Nederlandse lessen over seksuele voorlichting en emancipatie, die zijn vrouw samen met andere vrouwen op het asielzoekerscentrum kreeg. Hij vond dat zijn vrouw sinds de lessen veel assertiever en vooruitstrevender was geworden in bed. Hij genoot en vond de nieuwe rol van zijn vrouw best oké. Ook mannen uit Iran, Afghanistan, Somalia, Iran, Iraq, Algeria en Nigeria hadden het over de belangrijke rol die hun vrouwen hier ineens kregen. Veel regels hier zijn tegen de regels van hun eigen cultuur en traditie. Het wekelijkse zakgeld voor de kinderen werd op de bankrekening van de vrouw overgemaakt. Een puber die niet mee eens was met de opvoeding van zijn of haar ouders vroeg om plaatsing naar een pleeggezin. Een man die ruzie krijgt met zijn vrouw wordt als de agressor gezien en als het uit de hand loopt buiten het gezin geplaatst. Hun kinderen mochten geen corrigerende tik ontvangen. Veel van de mannen verloren hun gezag. Na één jaar in Nederland waren veel van deze mannen van hun vrouwen gescheiden. De mannen en de vrouwen kozen hun eigen pad. Er was geen sprake meer van WIJ maar van ieder voor zich.

Ik had in korte tijd veel geleerd over mijn gastland.

De overheid en haar instituten zijn in dienst van de burger. Het bedrijfsleven heeft de klant als koning. En in de opvoeding zijn de kinderen de baas. Fundamentele verschillen met waar ik vandaan kwam. In de loop van de jaren zijn deze verschillen de spiegel geworden die ik gebruik om naar mijn land van herkomst te kijken. Met stiekeme weemoed als gevolg. Wanneer je de realiteit van je afkomst spiegelt met die van een ander land dan vervaagt de werkelijkheid naar onvervuld verlangen.

Ik kan me niet herinneren dat ik als kind in Sierra Leone naar iets verlangde dat ik niet kende. Ik weet nog goed dat ik graag dokter wilde worden omdat mijn vader veel respect had voor de plaatselijke dokter, die de zieke liet ontsnappen aan de dood. Ik kende geen armoede en vond mezelf niet zielig. Ik was een gelukkig kind en kreeg

veel warmte, liefde en goede zorg. Ik ging naar een Islamitische en een Engelse school. De laatste, zoals mijn Koran leraar ooit zei, was om ook de taal van Satan te begrijpen en ver van ons te houden. De Engelse taal was in zijn ogen de taal van de onderdrukker. De Islam was de spirituele weg die onze voorouders hadden gekozen om God te vinden. Dit was de waarheid die ik voorgeschoteld kreeg en het werd mijn waarheid. Nu in mijn nieuwe land werd ik blootgesteld aan nieuwe waarheden.

In mijn land van herkomst waakten de gemeenschap en omgeving over mij. Ze deden het om mij klaar te stomen voor de voortzetting van cultuur en traditie. Er was geen ruimte om een ander pad te kiezen dan het gewenste pad. Rebelle is ten boze en de cultuur en traditie afzeiken is een daad van blasfemie. Je kunt niet ontsnappen uit de groep om aandacht aan jezelf te besteden. Ik deelde een kamer met mijn broers en had geen plek waar ik anoniem kon zijn. Mijn achternaam was genoeg om een onbekende te laten weten uit welke stam ik kwam, wie mijn vader was en uit welk huis ik kwam. Door de goede reputatie van mijn vader als eerlijk en barmhartig figuur in onze samenleving, kreeg ik vele deuren geopend. Ik was mijn vader zijn natuurlijke verlengstuk, hij een soort CV op mijn persoonlijkheid. Ik kreeg complimenten voor de successen die mijn vader in zijn leven had geboekt en mijn vader kreeg complimenten voor de goede dingen die ik deed. Ik heb geluk gehad dat mijn vader geen smet had op zijn persoonlijkheid. Anders waren mijn kansen om in mijn geboorteland succesvol te zijn erg beperkt geweest. Dit overkwam mijn jeugdvriend, wiens opa gevangen was gezet voor diefstal, wiens vader alcohol verslaafd en gokte, waardoor hem hetzelfde lot wachtte. De uitdrukking dat de appel niet ver van de boom valt was zeker van toepassing op hem. Hoewel hij een intelligent en gedreven jongen was, achtervolgden de daden van zijn vader en opa hem en zijn familie. Gelukkig voor hem zit hij momenteel in Engeland waar voor succes alleen zijn individuele kwaliteiten en talenten tellen. Hij is afgestudeerd advocaat en heeft een eigen bedrijf. De breuk met het collectief is zijn redding geweest.

In het WIJ leeft het Ik, en in het Ik leeft het WIJ. Hoewel ik werd gevormd door mijn omgeving had ik immer een innerlijke stem die vragen stelde en antwoorden verwachtte. Ik aanvaardde niet klakkeloos wat mij verteld werd of wat ik waarnam. Echter, ik hield altijd rekening met mijn omgeving. Over de dingen die mij niet zinden zweeg ik. De kunst was om met het zwijgen geduld, bezinning en reflectie gepaard te laten gaan. Ik had antwoorden maar ze waren als onrijpe vruchten die in

een boom hingen. Ze waren nog te zuur om in te bijten. Ik moest wachten tot ze geschikt waren voor consumptie. Want je slaat niet de kop van een slang als je hand in zijn bek zit. Ik zocht voor het juiste moment om te spreken.

Het juiste moment kwam met de burgeroorlog. Mijn stembanden gingen open tegelijkertijd met de klanken van gewerschoten. We hadden veel te lang gezweven, en onze manier van leven was veel te statisch geworden. Alsof ik en vele anderen met mij tegelijkertijd onze monden opentrokken. Het was een oorlog tussen jong en oud, oude manieren en nieuwe manieren, oude denkers en nieuwe denkers, de armen tegen de rijken, de onderdrukkers tegen de heersers.

Wonend in het westen waar het IK, het individu, niet als paard een wagen trekt maar liever gebruik maakt van moderne toestellen als auto, schip en vliegtuig. Als chauffeur, kapitein en piloot van mijn eigen leven kan ik hier losstaan van het WIJ. En kan ik mijn eigen toekomst bepalen door zelf aan het stuur of roer te staan. Dit is wat het leven in het westen mij heeft geboden. Het is Nederland dat mij los heeft getrokken uit mijn collectief besef naar het individuele denken. Het is in Nederland dat ik werd gewezen op instanties die garant stonden voor mijn welzijn en dat mij nieuwe verantwoordelijkheid gaf. Anders dan in mijn thuisland waar mijn stamboom de verantwoordelijkheid voor mijn toekomst draagt. De keerzijde van mijn individuele vrijheid is het gemis van saamhorigheid, barmhartigheid, solidariteit die het onbaatzuchtige WIJ mij bood. Ik begon mezelf te herkennen in de plaatselijke dokter uit mijn streek. Ik ben uiteindelijk geen dokter geworden maar ik lijk in mijn denken en doen wel op hem.

In Nederland leerde ik mijn eigen perspectief een bestaansrecht toe te kennen zodat ik open kan staan voor de ander. Toch is het ook de kunst om in de ontmoeting met de ander samen te komen. In deze combinatie moet ik continu concessies doen. Deze rol is als een toneelstuk waarin ik me feilloos in uiteenlopende situaties of rollen moet inleven. Op deze manier hoop ik mijn Afrikaanse identiteit deels te behouden. Als ik in Afrika kom ziet men mij echter als iemand die verdwaald is. Omdat ik, als het mij goed uitkomt, de westerse intellectueel met veel citaten van westerse denkers laat zien en op andere momenten mijn collectieve brein laat werken. Twintig jaar in het Westen heeft mij, zonder dat ik het zelf in de gaten heb gehad, tot een zebra gemaakt. Alsof ik twee strepen draag: wit en zwart. Mijn witte en zwarte strepen lijken de optelsom te zijn van alle invloeden uit het Westen en Afrika. Uiteraard hebben deze

invloeden mij gevormd tot een hybride mens die zijn traditionele Afrikaanse manier van denken nauw verweven ziet met het leven in het Westen. Kortom, ik leef niet tussen maar met twee culturen. De hybride mens is praktisch, maar heeft een keerzijde: hij zit bomvol conflicten en tegenstrijdigheden.

Nu ik hier in het kort reflecteer op mijn leven, heb ik geen enkele herinnering die aangeeft dat mijn reis vanuit daar, het destijds door oorlog verscheurde Sierra Leone, gemakkelijk is geweest. Hier heb ik zeven jaar in de asielprocedure gezeten, een Nederlandse opleiding voltooid, een tijdlang gewerkt in loondienst en nu sta ik aan de vooravond van een onzekere carrière in de cultuursector. Misschien ben ik wel het type van solo tango dansen tussen twee culturen en weet ik realiteit af te wegen naast hopen op iets dat nog niet is. Door mijn Afrikaanse bril kijkend geniet ik van mijn werk, geld, geluk, liefde en goede gezondheid. De realiteit dwingt me soms om ook mijn westerse bril op te zetten en dan zie ik meteen de sombere toekomst voor me omdat ik ieder moment van de ladder geduwd kan worden waardoor ik weer een nieuwe start moet maken. Hier moet ik het echt alleen doen, zonder het WIJ. Mijn geld heb ik toevertrouwd aan de bank. Daarnaast heb ik een aansprakelijkheidsverzekering, auto en ziektekostenverzekering afgesloten, mijn ouderdagvoorziening aan een pensioenfonds uitbesteed en mijn overlijdensverzekering aan een uitvaartbureau. Hoe zeker ben ik dat deze instanties waar WIJ in Nederland zoveel in geloven mijn zaak gaan waarnemen?

Ik vertrok van A naar B op zoek naar de kortste weg naar mezelf, maar ik kwam nooit aan bij B. En er schijnt geen weg terug te zijn naar A. Ik belandde tussen wij en ik. Het voelt voor mij alsof ik uit een kist ben gestapt waar het WIJ mij in had willen stoppen en waar het IK mij nog steeds in wil stoppen. Ik heb niet om een label gevraagd en weiger dit te dragen. Ik voel me enorm gezegend door deze reis omdat er verandering in mijn denken plaats heeft kunnen vinden. Mijn leven is een podium geworden en ik ben het theaterstuk. Mijn publiek is mijn sociale netwerk. Ik heb mijn stem gekregen en vindt ondersteuning bij het publiek.

Ik heb mijn eigen draai gevonden tussen wij en ik.